

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ladislava Hejtmánka a soudkyň JUDr. Naděždy Treschlové a JUDr. Hany Kadaňové ve věci žalobce: **M. R.**, zastoupen Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9, IČ: 457 68 676, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu,

takto:

I. Určuje se, že zásah, spočívající v nevydání průkazu žadatele o určení postavení bez státní příslušnosti k jeho žádosti o přiznání tohoto postavení ze dne 30. 6. 2021, **byl nezákonný**.

II. Žádný z účastníků řízení **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

- [1] Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhal ochrany před nezákonným zásahem žalovaného, který spatřoval v nevydání průkazu žadatele o určení postavení osoby bez státní příslušnosti a v postupu žalovaného, který žalobce výslovně vyzýval k tomu, aby podal žalobu, jinak nebude žádné potvrzení vydáno.
- [2] Žalobce v podané žalobě uvedl, že pochází původem z U., ale spadá do specifické kategorie osob bez státní příslušnosti; disponuje dokumentem vydaným Velvyslanectvím U., ze kterého vyplývá, že není veden jako občan U. Uvedl, že dne 30. 6. 2021 požádal o určení státu osoby bez státní příslušnosti; doposud mu však nebylo vyhověno navzdory jeho opakovaným žádostem. Uvedl, že neobdržel žádný dokument dokládající podání jeho

Shodu s prvopisem potvrzuje M. T., DiS.

žádosti s uvedením čísla jednacího řízení; nebyl mu vystaven ani průkaz žadatele o určení postavení osoby bez státní příslušnosti, ač žalovanému zaslal rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2022, č.j. 10A 98/2021-45, vydaný po srpnové změně zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Uvedl, že žádná z jeho žádostí nebyla žalovaným vyřízena; vždy byl pouze odkázán na právní oddělení v Organizaci pro pomoc uprchlíkům, z.s. Nezákonný zásah pak žalobce rovněž spatřoval v podmínění vydání potvrzení podáním žaloby, neboť mu dne 23. 2. 2022 bylo pracovníkem žalovaného sděleno, že má proti jednání žalovaného podat žalobu, jinak nebudou činity žádné další kroky.

- [3] Dále žalobce namítal, že právní úprava řízení o žádosti o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti byla do 1. 8. 2021 obsažena v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), a že správní soudy dovodily, že se na toto řízení analogicky aplikují také další ustanovení zákona o azylu, včetně povinnosti žalovaného vydat žadateli průkaz (odkázal na rozsudky Nejvyššího správního soudu č.j. 10 Azs 347/2020-25 a č.j. 4 Azs 365/2018-74).
- [4] Žalobce dále uvedl, že k zásahům žalovaného došlo ve dnech 13. 1. 2022, 20. 1. 2022, 3. 2. 2022 a 23. 3. 2022. Uvedl, že některé z jeho žádostí byly přijaty a žalovaný si pořídil kopie; jiné pak nebyly ani zaprotokolovány. Následně žalobce poukázal na legislativní rámec těchto nezákonných zásahů, kdy odkázal zejména na ustanovení § 8 písm. d) zákona o azylu, ve znění do 1. 8. 2021, a ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců, ve znění od 2. 8. 2021. Dále uvedl, že na nedostatečnou úpravu postavení osob bez státní příslušnosti a řízení o žádosti opakovaně upozornili např. Veřejný ochránce práv nebo Rada vlády pro lidská práva. Zákon o pobytu cizinců však dle žalobce nepřevzal ani jedno právo, které bylo v minulosti soudy těmto osobám potvrzeno, resp. jinými orgány doporučováno. Dle žalobce tak svévolné a účelové přenesení právní úpravy z jednoho zákona do druhého nemohlo mít vliv na rozsah práv žadatelů, a závěry vyslovené správními soudy jsou tak plně použitelné také na nynější právní úpravu.
- [5] Žalobce rovněž v podané žalobě odkázal na mezinárodní závazky České republiky, zejména na Úmluvu o právním postavení osob bez státní příslušnosti, o kterou opřel své závěry i Nejvyšší správní soud v již odkazovaném rozsudku č.j. 4 Azs 365/2018-74. Žalobce pak dále odkázal na Úmluvu o právním postavení uprchlíků, která má k Úmluvě o právním postavení osob bez státní příslušnosti úzký vztah.
- [6] Žalobce v podané žalobě dále popsal důsledky nezákonného zásahu do soukromého života. Zdůraznil, že v situaci, kdy nemá žádný platný cestovní doklad, je identifikace průkazem žadatele o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti jedinou možností, jak alespoň částečně může ve společnosti fungovat. Nevydáním průkazu tak dle žalobce došlo k faktickému porušení práva na soukromý život ve smyslu čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech.
- [7] Z výše uvedených důvodů žalobce navrhoval, aby soud jednak určil, že nevydání průkazu žadatele o určení postavení osoby bez státní příslušnosti žalobci, je nezákonným zásahem, a jednak žalovanému uložil povinnost vydat žalobci průkaz žadatele o určení postavení osoby bez státní příslušnosti podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.
- [8] Žalovaný v písemném vyjádření k podané žalobě navrhoval její zamítnutí. Uvedl, že žalobce požádal o určení statusu osoby bez státní příslušnosti již potřetí, a to žádostí datovanou ke dni 30. 6. 2021, která však byla správnímu orgánu doručena dne 4. 8. 2021, tj. je dle

žalovaného evidentní, že se na případ vztahuje právní úprava platná od 2. 8. 2021. Uvedl, že ze změny, která nastala zařazením problematiky řízení o právním postavení osob bez státní příslušnosti do zákona o pobytu cizinců, nevyplývá povinnost žalovaného vydat žalobci průkaz žadatele o status osoby bez státní příslušnosti. Ani Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti neobsahuje procesní ustanovení a nereguluje fázi „žadatelství“ o tento status a ani s touto fází nespojuje žádná práva. Dle žalovaného pak není aplikovatelná ani judikatura, která se vztahovala k předchozí právní úpravě, kdy soudem požadovaný analogický postup podle ustanovení zákona o azylu vyplýval ze zařazení řízení o právním postavení osob bez státní příslušnosti právě do zákona o azylu. S účinností novely tak dle žalovaného pominula aplikovatelnost těchto závěrů, neboť zákon o pobytu cizinců stanovuje svou působnost jednoznačně; není tu prostor pro využití *analogie iuris*. Dle žalovaného pak tuto diskontinuitu nelze překlenout ani odkazem na rozsudek zdejšího soudu č.j. 10A 98/2021-45, neboť ten se týkal jiného žadatele a vycházel z odlišných souvislostí; a nadto proti němu podal žalovaný kasační stížnost.

- [9] Dále žalovaný uvedl, že reagoval již na první z opakovaných žádostí žalobce ze dne 13. 1. 2022. V odpovědi ze dne 20. 1. 2022 své stanovisko k žalobcovu požadavku řádně a srozumitelně zdůvodnil. Doplnil, že namísto průkazu žadatele je vydáváno potvrzení o podané žádosti, přičemž žalobce byl na možnost písemnou cestou požádat na pracovišti správního orgánu o vystavení potvrzení o podané žádosti pro své potřeby v odpovědi ze dne 20. 1. 2022 upozorněn. K tvrzení o předání průkazu podmíněném podání žaloby pak žalovaný uvedl, že toto sdělení se nutně muselo týkat řízení o jeho předchozí žádosti ze dne 22. 2. 2021, podané ještě před novelizací zákona o azylu. Pro případ, že by žalobce vydané rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 5. 2021 o této žádosti žaloval, nacházel by se pak i nadále v pozici žadatele a měl by na průkaz nárok i za této situace. Žalobu proti tomuto rozhodnutí však žalobce nepodal. Napadený postup žalovaného se netýkal aktuálně vedeného řízení o žalobcově nynější (v pořadí již třetí) žádosti o určení statusu osoby bez státní příslušnosti, v jehož rámci žalovaný žalobci písemně sdělili, že průkaz žadatele mu ani vydat nelze, neboť pro to neexistuje žádná opora v zákoně.
- [10] Dle žalovaného tak nelze dospět k závěru, že by žalobce byl zkrácen na svých právech nezákonným zásahem správního orgánu, neboť právo na vydání průkazu žadatele o určení statusu osoby bez státní příslušnosti z platné právní úpravy dovodit nelze.
- [11] Žalobce dne 19. 7. 2022 podanou žalobu doplnil. Uvedl, že má problém si najít práci a nechat se dlouhodobě zaměstnat; že nemůže uzavřít nájemní smlouvu na vlastní pokoj či byt; že se nemůže nechat vyšetřit; že si nemůže vyzvednout poštu, to vše, jelikož nemá žádný průkaz totožnosti.
- [12] Žalovaný na výzvu soudu ke sdělení aktuálního stavu řízení o žádosti žalobce ze dne 30. 6. 2021 o určení statusu osoby bez státní příslušnosti, vedeného pod sp.zn. MV-161197/OAM-2021, dne 3. 7. 2023 sdělil, že označené správní řízení nebylo dosud ukončeno vydáním správního rozhodnutí, ale žalobci byl průkaz žadatele o přiznání osoby bez státní příslušnosti vydán dne 30. 6. 2023 s platností do 31. 8. 2023.
- [13] Podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. může soud rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.

- [14] Žalovaný s projednáním věci bez jednání souhlasil, žalobce se ve stanovené lhůtě nevyjádřil. Soud tedy postupoval podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. a rozhodl o věci samé bez jednání.
- [15] Soud posoudil věc následovně:
- [16] Podle ustanovení § 82 s.ř.s. se každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.
- [17] Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu (rozsudek ze dne 17. 3. 2005, č.j. 2 Aps 1/2005-65) je pro poskytnutí ochrany podle ustanovení § 82 s. ř. s. nezbytné kumulativní splnění pěti podmínek: „žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, pokynem nebo donucením (*"zásahem" v širším smyslu*) správního orgánu, který není rozhodnutím (4. podmínka) a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka)“; není-li byt jediná z těchto podmínek naplněna, nelze ochranu poskytnout. Podmínka č. 6, spočívající v trvání zásahu či jeho důsledků anebo v hrozbě jeho opakování, byla s účinností od 1. 1. 2012 novelou soudního řádu správního provedeného zákonem č. 303/2011 Sb. zrušena. Judikatura vztahující se ke zbývajícím podmínkám je však i nadále použitelná.
- [18] Pojmy „zásah, pokyn, donucení“ soudní řád správní nedefinuje a obecně je nedefinuje ani žádný jiný právní předpis. Soudní řád správní pro všechny tři pojmy zakládá legislativní zkratku „zásah“. Za zásah lze považovat úkony orgánu státní správy v rámci výkonu veřejné moci, které bezprostředně přímo zasahují do právních poměrů osob, vůči nimž je úkon směřován. Samotný zásah bývá zpravidla neformální v tom smyslu, že mu nepředchází žádná formální procedura, jde zpravidla o faktický úkon, kterým je zasaženo do právních poměrů osoby, přitom musí jít o takový úkon, který není rozhodnutím (tj. rozhodnutím ve smyslu legislativní zkratky uvedené v ustanovení § 65 odst. 1 s.ř.s.). Většinou půjde o aktivní úkony správních orgánů, nelze však vyloučit, že za zásah lze považovat i pasivitu správních orgánů (tedy nečinnost), aby však šlo o zásah podle ustanovení § 82 s.ř.s. musí se pasivita (nečinnost) tohoto orgánu vztahovat rovněž k takovým úkonům, které nejsou rozhodnutím.
- [19] Spornou otázkou v projednávané věci je, zda má/měl žadatel o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti podle právní úpravy obsažené s účinností od 2. 8. 2021 v ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců, právo na vydání průkazu žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti.
- [20] Soud považuje za vhodné odkázat, že obdobnou žalobou se v nedávné době již zabýval 10. senát zdejšího soudu. Rozsudkem ze dne 26. 1. 2022, č.j. 10A 98/2021-45, konstatoval mimo jiné nezákonnost zásahu, spočívajícího v nevydání průkazu žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti tehdejšímu žalobci k jeho žádosti o přiznání tohoto postavení ze dne 9. 8. 2021. Kasační stížnost žalovaného podaná proti tomuto rozsudku byla rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2023, č.j. 3 Azs 42/2022-28, zamítnuta. Zdejší soud neshledal žádného důvodu se od závěrů vyslovených v uvedených rozsudcích odchýlit.
- [21] Podle ustanovení 8 písm. d) zákona, ve znění účinném do 1. 8. 2021, platilo, že „*ministerstvo rozhoduje o žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.*“

- [22] Podle ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců, ve znění účinném od 2. 8. 2021 (do 30. 6. 2023), platilo, že: „(1) Na řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti se nepoužijí ustanovení správního řádu o doručování adresátům zdržujícím se v cizině, o úřední desce, o ustanovení opatrovníka osobám neznámého pobytu a osobám, které se zdržují v cizině, pokud se jim nedaří doručovat, a o ustanovení zástupce pro doručování, a dále ustanovení o umožnění nahlížení do spisu jiným osobám než účastníkům a jejich zástupcům, o ústním jednání, o vydání stejnopisu výroku rozhodnutí na požádání účastníka, o lhůtách pro vydání rozhodnutí, ustanovení o odvolacím řízení a řízení o rozkladu, ustanovení o přezkumném řízení, o obnově řízení a novém rozhodnutí. (2) Na řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti se nepoužije § 169 až 170c s výjimkou § 169j a 169l. (3) Řízení se usnesením zastaví, jestliže se cizinec bez závažného důvodu nedostavil k výsledku nebo neposkytuje informace nezbytné pro zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. (4) Ministerstvo žadateli o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti poskytne bezplatně tlumočníka na úkony, ke kterým byl ministerstvem předvolán nebo vyzván, má-li důvody se domnívat, že je přítomnost tlumočníka nezbytná. (5) Rozhodnutí o žádosti o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti vydá ministerstvo bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 6 měsíců od podání žádosti. Tuto lhůtu lze prodloužit až o 6 měsíců, jde-li o věcně nebo právně složitý případ; o tomto se cizinec písemně na žádost vyrozumí. (6) Rozhodnutí ministerstva nabývá právní moci dnem doručení účastníku řízení a nelze proti němu podat odvolání.“
- [23] Ve shora uvedeném rozsudku č.j. 10A 98/2021-45, městský soud nepřisvědčil argumentaci žalovaného, že od 2. 8. 2021 (tj. od přesunu právní úpravy řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti do zákona o pobytu cizinců) žadatel nemá právo na vydání průkazu žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti. V bodech 8. až 9. poukázal na to, že řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti je sice od 2. 8. 2021 upraveno výhradně ve výše citovaném ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců, předtím však byla tato úprava součástí zákona o azylu. Zákon o azylu dříve toliko stanovil, že žalovaný rozhoduje mimo jiné o žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti ze dne 28. 9. 1954, vyhlášené pod č. 108/2004 Sb. m. s., a u takových řízení vyloučil použití některých ustanovení správního řádu [viz ustanovení § 8 písm. d) a § 9 zákona o azylu, ve znění účinném do 1. 8. 2021]. Městský soud dále v bodě 10. konstatoval, že judikatura Nejvyššího správního soudu, byť se týkala výkladu zmíněné dřívější právní úpravy v zákoně o azylu, je nadále použitelná. Podle městského soudu není důvod pro to, aby se v řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti nadále analogicky neaplikovala relevantní ustanovení zákona o azylu, konkrétně ustanovení § 57 (ohledně průkazu žadatele) a ustanovení § 79 odst. 3 (ohledně ubytování žadatele). Samotný fakt, že došlo k přesunutí stručné úpravy řízení o žádosti o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti ze zákona o azylu do zákona o pobytu cizinců, nemá podle městského soudu na posouzení věci žádný vliv. Ostatně důvody této změny (provedené novelou zákona o pobytu cizinců č. 274/2021 Sb.) nejsou známy, protože důvodová zpráva k citované novele je vůbec nevysvětluje.
- [24] Městský soud dále v bodech 12. a násl. tohoto rozsudku uvedl, že i nadále vycházel z dosavadní judikatury Nejvyššího správního soudu (konkrétně z rozsudků ze dne 12. 3. 2019, č.j. 4 Azs 365/2018-74, a ze dne 10. 3. 2021, č.j. 10 Azs 347/2020-25). Ze závěrů této judikatury přitom vyplývá, že žalovaný má povinnost vydat žadateli o přiznání statusu apatridy průkaz žadatele o přiznání tohoto statusu, jakož i povinnost bezplatně takového žadatele ubytovat, a to s analogickým použitím příslušné úpravy v zákoně o azylu, týkající se žadatelů o mezinárodní ochranu. Primárním důvodem, proč Nejvyšší správní soud k

těmto závěrům dospěl, nebyla okolnost, že řízení týkající se osob bez státní příslušnosti bylo do 1. 8. 2021 upraveno právě v zákoně o azylu (zde se dle městského soudu jednalo jen o podpůrný argument), ale podobnost mezi postavením žadatelů o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti a žadatelů o mezinárodní ochranu. S těmito skupinami žadatelů by se totiž mělo s ohledem na mezinárodněprávní závazky České republiky zacházet srovnatelným způsobem. Jak Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (č. 208/1993 Sb.), tak Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954 jsou totiž z hlediska svého obsahu „sesterskými“ smlouvami a jsou formulovány takřka totožně. Městský soud k dané otázce proto citoval a shrnul stěžejní závěry z výše uvedených rozsudků Nejvyššího správního soudu č.j. 4 Azs 365/2018-74 a č.j. 10 Azs 347/2020-25.

[25] Městský soud proto v bodě 25. uzavřel, že žalobce měl jako žadatel o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti ve smyslu ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců právo na vydání průkazu žadatele o přiznání tohoto postavení, stejně jako právo na to, aby mu žalovaný poskytl ubytování v pobytovém středisku. V podrobnostech soud odkazuje na body 8. až 26. předmětného rozsudku.

[26] Nejvyšší správní soud v rozsudku č.j. 3 Azs 42/2022-28, výše shrnuté závěry městského soudu potvrdil – srov. body [20] až [33] tohoto rozsudku. V bodech [20] až [23] se Nejvyšší správní soud neztotožnil s argumentací žalovaného, že po vynětí dosavadní úpravy z ustanovení § 8 písm. d) zákona o azylu a jejím přesunutí (s dílčími úpravami, resp. rozšířením) do zákona o pobytu cizinců již na případy daných žadatelů nelze analogicky aplikovat zákon o azylu a že dosavadní judikturní závěry Nejvyššího správního soudu *de facto* „pozbyly platnosti“ či relevance. Nejvyšší správní soud jednak kvitoval závěry městského, jednak odkázal i svou pozdější judikaturu (srov. usnesení ze dne 25. 5. 2023, č.j. Nad 82/2023-15) s tím, že zákon č. 274/2021 Sb. sice rozhodování o přiznání statusu apatridy s účinností od 2. 8. 2021 přesunul ze zákona o azylu do ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců, avšak důvodová zpráva k této novele se o důvodech této změny nezmiňuje. Nejvyšší správní soud uvedl, že účel této změny není patrné ani z právní úpravy samotné; záměr zákonodárce tak nebylo možné označit za jasný a nezpochybnitelný. Dále uvedl, že z dikce ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců navíc ani nevyplyvá, že by úmyslem zákonodárce bylo – navzdory jasným judikturním závěrům Nejvyššího správního soudu – připravit žadatele o status apatridy o jejich práva. Takovou změnu pak Nejvyšší správní soud nemohl označit jen za „technickou“ s tím, že pokud by zákonodárce takový cíl sledoval, tak by jej musel vyjádřit výslovně, což se však nestalo, a proto postup žalovaného, který tvrdí, že již nemusí poskytovat žadatelům žádnou „materiální asistenci“ (tj. poskytovat jim ubytování a vydat jim příslušný doklad), postrádá zákonný podklad.

[27] V bodech [24] až [26] svého rozsudku Nejvyšší správní soud dále aproboval závěr městského soudu, že dřívější judikatura nebyla postavena na tom, že žadatelé o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti mají právo na vydání průkazu a na ubytování analogicky podle těch relevantních ustanovení zákona o azylu, jež se vztahují na žadatele o mezinárodní ochranu, pouze proto, že dílčí a velmi kusou úpravu obsahoval do 1. 8. 2021 právě tento zákon. Nejvyšší správní soud tento argument označil rovněž za podpůrný, přičemž byl opřený o zřetelně vyjádřený záměr zákonodárce (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 314/2015 Sb.). Rovněž připomněl, že se nic nezměnilo na samotné působnosti Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, oddělení mezinárodní ochrany, rozhodovat ve věcech žádostí o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti. Za stěžejní argument pro závěr o srovnatelném postavení žadatelů o status osoby bez státní příslušnosti a žadatelů o

mezinárodní ochranu pak Nejvyšší správní soud označil podobnost mezi Úmluvou o právním postavení osob bez státní příslušnosti a Úmluvou o právním postavení uprchlíků. Nejvyšší správní soud neshledal důvod se od dříve judikovaných závěrů odchýlit, a to ani s ohledem na to, že od 2. 8. 2021 je řízení ve věcech žádostí podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti upraveno v zákoně o pobytu cizinců.

- [28] Nejvyšší správní soud dále v bodech [27] až [30] rozsudku vypořádal tvrzení žalovaného o tom, že *„výhody podle Úmluvy jsou osobám, které jsou skutečně osobami bez státní příslušnosti, poskytovány na základě uděleného víza za účelem strpění.“* Neztotožnil s názorem žalovaného, že žadatel o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti žádná práva nemá; dle Nejvyššího správního soudu: *„[p]řísemné potvrzení o podané (...) nemůže nahradit vydání průkazu žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti.“* Jak konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku č.j. 4 Azs 365/2018-74, osvědčuje tento průkaz totožnost cizince, který bez něj může jen velmi obtížně získat bydlení, popř. bezproblémově komunikovat s jinými správními orgány. V citovaném rozsudku kasační soud uzavřel, že *„[n]evydání průkazu (...) způsobuje závažné komplikace v každodenním životě a lze v tomto postupu shledat i zásah do (...) práva na rodinný a soukromý život.“* Nejvyšší správní soud pak označil za nepřiléhavý odkaz žalovaného na rozsudek ze dne 11. 1. 2022, č.j. 7 Azs 299/2020-48, neboť v tomto případě šlo o cizince, který již byl uznán za osobu bez státní příslušnosti, a následně se po žalovaném domáhal vydání průkazu o povolení k trvalému pobytu, neboť měl za to, že (obdobně jako osobám s uděleným azylem) mu tento druh pobytu náleží *ex lege*.
- [29] Ve shodě se závěrem Nejvyššího správního soudu vyjádřeným v bodech [31] a [32] rozsudku považuje zdejší soud za vhodné poukázat na novou úpravu řízení ve věcech žádostí o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti, jakož i dalších souvisejících otázek spojených s postavením a právy osob bez státní příslušnosti. Od 1. 7. 2023 nabyl účinnosti zákon č. 173/2023 Sb., kterým dochází ke změně zákona o azylu, zákona o pobytu cizinců a dalších souvisejících zákonů. Konkrétně do zákona o pobytu cizinců je mimo jiné nově začleněn Díl 5 s názvem *„Postavení osoby bez státní příslušnosti“*. Jeho součástí je i nové ustanovení § 49a, v jehož odstavci třetím je stanoveno, že *„po podání žádosti ministerstvo cizince poučí o jeho právech a povinnostech a vydá mu průkaz žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti, který jej po dobu jeho platnosti opravňuje k setrvání na území pouze za účelem řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti; to neplatí, byla-li podána druhá nebo jakákoli další žádost o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti. Ministerstvo o vydání průkazu informuje policii.“* V odstavci čtvrtém citovaného ustanovení se následně uvádí, že *„průkaz žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti je veřejnou listinou, kterou se prokazuje totožnost jeho držitele a ministerstvo do něj zapíše údaje o totožnosti žadatele, adrese pro doručování a o době jeho platnosti. Dobu platnosti průkazu žadatele o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti stanoví ministerstvo a lze ji opakovaně prodlužovat.“*
- [30] Od 1. 7. 2023 je tedy jasný záměr zákonodárce průkazy žadatelům o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti vydávat, přičemž tuto povinnost stanovuje žalovanému výslovně zákon. Jde tak o další z argumentů, který vyvrací názor žalovaného, že zákonodárce měl při předchozí změně zákona o pobytu cizinců v roce 2021 (zákon č. 274/2021 Sb.) zřejmý úmysl spočívající v tom, že vůči žadatelům o uvedený status nemá žalovaný žádné povinnosti, respektive že tito žadatelé nemají žádná práva, a to ani analogicky podle zákona o azylu. Přijetí závěrů žalovaného by dle soudu vedlo k ničím neodůvodněnému nerovnému postavení žadatelů. Osoby, které požádaly o přiznání statusu apatridy před 2. 8. 2021, totiž měly nárok na vydání průkazu a na ubytování (s ohledem na

judikaturu Nejvyššího správního soudu a zákon o azylu). Osoby žádající o tento status od 2. 8. 2021 do 30. 6. 2023, kam spadá i žalobce (pozn. soudu: žádost byla žalovanému doručena dne 4. 8. 2021), by však tato práva neměly, a to právě jen v tomto relativně krátkém a časově ohraničeném období. Od 1. 7. 2023 pak těmto žadatelům uvedená práva, resp. minimálně právo na vydání průkazu, znovu náleží. Takový postup by byl vůči druhé zmíněné skupině žadatelů nespravedlivý.

- [31] Zdejší soud proto uzavírá, že žalobce jako žadatel o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti měl ve smyslu ustanovení § 170d zákona o pobytu cizinců právo, aby mu žalovaný vydal průkaz žadatele o přiznání tohoto statusu (analogicky dle ustanovení § 57 odst. 4 zákona o azylu). Žalovaný tak učinil až takřka po 2 letech od podání žádosti žalobce a až po dotazu soudu na stav řízení. Tím sice ukončil trvání označeného nezákonného zákona, nicméně neodstranil tím jeho předchozí nezákonnost.
- [32] Z výše uvedených důvodů proto soud ve výroku I. určil, že zásah, spočívající v nevydání průkazu žadatele o určení postavení bez státní příslušnosti k jeho žádosti o přiznání tohoto postavení ze dne 30. 6. 2021, byl nezákonný.
- [33] O náhradě nákladů řízení rozhodl soud dle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaný neměl v řízení úspěch, proto nemá právo na náhradu nákladů. Žalobce ve věci měl plný úspěch, tudíž by mu náležela náhrada nákladů řízení proti neúspěšnému žalovanému. Ze spisu však nevyplynulo, že by žalobci nějaké náklady v řízení o žalobě vznikly. K tomu lze doplnit, že žalobce byl sice v řízení zastoupen Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., ta však podle judikatury Nejvyššího správního soudu právo na odměnu za zastupování žalobce nemá (srov. rozsudek ze dne 15. 9. 2008, č.j. 4 Azs 51/2008-79). Proto zdejší soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, resp. že se žádnému z účastníků náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 28. července 2023

JUDr. Ladislav Hejtmánek v. r.
předseda senátu